

**Dissertatio medica inauguralis, exhibens veram sitis naturalis historiam ... /
ex auctoritate ... Guilielmi Jacobi 's Gravesande ... publico ac solemn
eruditorum examini subjicit Guilielmus Cramerus.**

Contributors

Cramer, Wilhelm.
Gravesande, Willem Jacob 's, 1688-1742.
Rijksuniversiteit te Leiden.

Publication/Creation

Lugduni Batavorum : Apud Conradum Wishoff, 1723.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/asvk6jnc>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

**wellcome
collection**

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

DISSERTATIO MEDICA
INAUGURALIS,

Exhibens

VERAM SITIS NATURALIS
HISTORIAM.

QUAM,
ANNUENTE DEO TER OPT. MAX.

Ex Auctoritate Magnifici Rectoris,

D. GUILIELMI JACOBI 's GRAVESANDE,
A. L. M. PHIL. ET J. U. DOCT. R. S. L. SOCII, ASTRO-
NOMIÆ ET MATHESIOS PROFESSORIS
ORDINARII;

NEC NON

Amplissimi SENATUS ACADEMICI Consensu,
Et Nobilissimæ FACULTATIS MEDICÆ Decreto,
PRO GRADU DOCTORATUS,

Summisque in MEDICINA Honoribus & Privilegiis
ritè ac legitimè consequendis,

Publico ac solemnè Eruditorum Examine subijcit

GUILIELMUS CRAMERUS, Schiffenburgo-Borussus.

Ad diem 1. Octobris 1723. tempore locoque solitis.

LUGDUNI BATAVORUM,
Apud CONRADUM WISHOFF. 1723.

23

DISSERTATIO MEDICA
 INAUGURALIS,
 Exhibens
 VERAM SITIS NATURALIS
 HISTORIAM.

ANNUENTE DEO TER OPT. MAX.
 D. GUILIELMI JACOBI GRAEVSANDE
 A. L. M. PHIL. ET J. U. DOCT. R. S. I. SOCII ASTRON.
 NOMINE ET MATHESIOS PROFESSORIS
 ORDINARIJ;

NEC NON
 Amplissimi SENATUS ACADEMICI Consensu,
 & Nobilissimae FACULTATIS MEDICAE Decreto,
 PRO GRADU DOCTORATUS,
 Summiusque in Medicina Honoribus & Privilegiis
 rite ac legitime consequendis,
 Publice ac solemniter Examinatus, sibi
 GUILIELMUS GRAMERUS, Schiffenburger-Banuner
 ad diem 1. Octobris 1753. tempore locutus fuit.

Apud CONRADUM WISHOFF. 1753.
 LUGDUNI BATAVORUM.

ILLUSTRISSIMIS & EXCELLENTISSIMIS
DOMINIS,

DOMINO

LUDOVICO AB OSTAU,

AUGUSTO BORUSSIÆ REGI A CONSILII STATUS INTIMIS,
SUPREMO REGNI CANCELLARIO, SUMMI APPELLA-
TIONUM JUDICII,
COLLEGIIQUE COMMERCIORUM PRÆSIDI, ET RERUM
FEUDALIUM DIRECTORI
DOMINO TERRARUM LABLACK, KIESITTEN, RELIQUA;

UT ET

DOMINO

ALBERTO ERNESTO

COMITI DE SCHLIEBEN,

S. R. M. IN BORUSSIA JUDICII AULICI PRÆSIDI,
DISTRICTUS GERDAVIENSIS ET NORDENBURGENSIS
PRÆFECTO HEREDITARIO,
DOMINO TERRARUM KLINGBECK, MORREN, RELIQUA;

MÆCENATIBUS SUIS GRATIOSISSIMIS,

*Dissertationem hanc Inauguralem,
devotissima animi submissione,
consecrare voluit*

GUILLIELMUS CRAMERUS.

ILLUSTRISSIMIS & EXCELLENTISSIMIS
DOMINIS

DOMINO

LUDOVICO AB OSTAU

AUGUSTO BORUSSIE REGIS A CONSILIIS STATUS INTIMIS
SOPRIMO REGNI CANCELLARIO, SUMMI APPELLA-
TIONUM JUDICI,
COLLEGIIQUE COMMERCIORUM PRÆSIDI, ET RERUM
FEUDALIUM DIRECTORI
DOMINO TERRARUM LÄBLACK, KRISTTEN, RELIQUA

UT ET

DOMINO

ALBERTO ERNESTO

COMITI DE SCHLIEBEN

S. R. M. IN BORUSSIA JUDICI AULICI PRÆSIDI,
DISTRICTUS GERDAVIENSIS ET NORDENBURGENSIS
PRÆFECTO HEREDITARIO,
DOMINO TERRARUM KLINGBECK, MORREN, RELIQUA

MÆCENATIBUS SUI GRATISSIMIS

*Disertationem hanc inauguralem,
decessitibus animi submissione
consecrare voluit*

GUILIEMUS CARLUS

DISSERTATIO MEDICA

INAUGURALIS,

Exhibens

VERAM SITIS NATURALIS HISTORIAM.

ita & Sanitas, quæ vita perfecta, cum in continua actione & reactione partium C. H. consistant, statum perfectionis semel adquisitum, ex sua conditione, diu conservare & continuare nequeunt; mixtum enim illud corporeum, utpote mutabile, destructibile & corruptibile, ob actum illum perpetuum a se mutuo separatur, attenuatur, propellitur, eliminatur. Et nisi nova resarciens deperditi materies accederet, brevi totum compositum ad actiones C. H. proprias peragendas inhabile redderetur, imo totus vitæ cursus plane cessaret. Ne vero bina hæc lustro terminentur, & vitæ finis cum ejus initio simul adsit, requiritur, ut C. H. ea concilietur conditio, qua tantum & tale corpori de novo semper suppeditetur, quantum & quale actu vitæ & sanitatis consumitur, sicque perpetua & continuata fiat nutritio. Quam aliter obtinere non possumus, nisi per novam alimentorum assumptionem. Hæc ut justo ordine & legitimo tempore perficiatur, nec necesse sit omne vitæ tempus soli alimentorum ingurgitationi impendere, verum & aliis actionibus exercendis vacare queamus, cum non vivamus ut edamus, sed edamus ut vivamus, provida Natura peculiare quædam sensationum species nobis

indidit, quibus ad restaurandum & reficiendum id, quod effectū circulationis sanguinis & humorum absumtum est, impellimur & admonemur, omnibus enim vis ea, quæ desunt, appetendi inest.

Discrepant tamen & differunt bini hi perceptionum modi, ut unus appetitum Ciborum, alter Potuum indicet. Prior vocatur Fames, posterior Sitis. De ultima appetitus specie verba quædam facere, in animum induxi, cum de prima differendi occasionem jam nactus sim, dum Vir in arte medica *Celeberrimus*, CHRISTIANUS LUDOVICUS CHARISIUS, Fautor ac Præceptor meus olim ut fidelissimus, ita a me semper venerandus, Pro Loco Professionis Ordinario Medicæ, Regia in Academia Borufforum, Albertina dicta, Dissertationem solemnem de *Bulimo* conscriptam, publice e Cathedra, me respondente, ventilavit ac defendit.

Vocatur Sitis ille status C. H. qui cum desiderio liquidum quoddam humectans, plus minusve ingerendi conjunctus est. Et semper defectum quendam humoris roridi, humectantis, reficientis, vel in toto corpore, vel in partibus, quibus Sitis primario indicatur, præsupponit. Quamdiu enim liquida sufficienti in copia C. H. replent, & vi circulationis æquabiliter dispensantur, ut quælibet pars corporis humido suo necessario luxuriet, omnis Sitis perceptio deficit. Partes, quæ Sitis sedem primariam constituunt ac efformant, censentur esse & sunt: Os, Lingua, Fauces, Oesophagus & Ventriculus. Reliquæ enim ad potus desiderium inferendum nonnisi secundario concurrunt. Humidum vero, quod loca hæc allabatur, ea irrigat, lubricat & perpetuo suo affluxu madefacit, ob differentem suum ortum ac originem, diversa accepit nomina. Quod enim glandulæ conglomeratæ ductu communi excretorio adferunt, vocatur humor salivialis; illud, quod glandulæ conglobatæ ductibus brevibus eructant, humor mucosus appellatur; hoc demum, quod vasa in oris extremis abscissa & aperta exstillant, liquidi tenuioris nomine venire solet.

Salivæ fontes plurimi sunt, diversis locis positi, numero & nomine sequentes: 1. Glandulæ dictæ parotides five Ste-nonianæ, 2. submaxillares five Warthonianæ, 3. sublingua-les five Rivinianæ vel Bartholinianæ, quibus accenseri po-est 4. novus ille ductus excretorius lingualis, inventus, de-ctus & in peculiari tractatu descriptus a Cl. Professore Vi-tenbergico, *Abrahamo Vatero*. Hi liquidum quoddam tenue, pellucidum, aquosum, facile spumescens, arteriosa fabrica elaboratum advehunt, & in oris cavum deponunt.

Officina liquidi tenuioris exhalantis sunt vasa illa mini-ma arteriosa, humorem saliva tenuiorem & subtiliorem, non solum ad totum illum tractum, ab oris extremo usque ad ven-triculum extensum, sed omne fere cavum partium C. H. o-sculis patulis & hiantibus adportantia. Qui existentia hujus liquidi demonstrationem exigit, ille apicem linguæ, vel buc-cæ interioris superficiem partem linteo quodam sicco, rori-do illo humore obtegente privet, eumque abstergat, & non sine admiratione ante speculum stans observabit, brevi tem-poris spatio, ex punctis innumerabilibus liquidum quoddam de novo propullulare, exsilire, superficiemque obducere. Quique curiosus apparatus vasorum partes has occupan-tem spectare, adeat Musea Celeberrimorum Anatomicorum, curiosis, nitidissima manu, ope nobilissimæ artis injectoriæ hodie detectæ, confectis præparationibus partium C. H. re-pleta ac exstructa, & summa animi delectatione contemplabi-tur mirabilem illam fabricam, qua partes nostri corporis constructæ sunt, dum illæ, quæ roridæ humectationis opus habent, tanta copia vasorum advehentium excellunt, ut non probabile, ingentem illum numerum, soli advectioni mate-riæ nutrientis inservire, sed ad alium adhuc usum, in C. H. præstandum, destinatum esse. Imo, quod hujus rei verita-tem majori pondere confirmat, & omne dubitationis pun-ctum tollit, illud est: quod materia ceracea in arterias, non magna adhibita vi, continuato ac repetito opere adacta, ex-tra villos partium, punctulis minimis, exiguis, numero in-finitis, ubique prominere ac exstare observetur, hocque la-bore

bore totum cavum, ad quod vascula illa minima terminantur, præprimis in intestinis, materia ceracea extravasante repleti posse, capta hac de re experimenta probant. Quamplura ejusmodi præparata & quidem elegantissima, ab *Anatomico Celeberrimo* hac in Academia *Clarissimo* ac *Exercitissimo*, BERNHARDO SIEGFRIEDO ALBINO, Præceptore meo ad urnam usque colendo, in Collegiis privatis ac publicis, Auditoribus suis frequentissimis exhibita ac demonstrata, videre ac perlustrare mihi licuit.

Muci laboratorium a linguæ radice incipit, & descendendo ulterius pergit, in cavo enim oris, & circa apicem linguæ, mucosi hujus humoris secretionem factam esse, observatum non est; spissior paulo, tenacior & crassior, humoribus prioribus constitutus esse videtur, hujusmodi etenim naturæ humor vias perfectius lubricare, & diutius politas conservare potest, quam liquidum aquosioris constitutionis; non tamen primo momento suæ secretionis hanc spissitudinem obtinuit, verum in folliculis collectus & stagnans, eam sibi comparavit ac acquisivit, qui tandem per emissarium peculiare foras ejicitur & eliminatur. Glandulis hisce ac folliculis tota radix Linguæ copiose referta est. Palatum anterius immobile pro parte, & totum posterius mobile, velum palatinum dictum, notante *Cl. Schneidero*, in operosissimo opere de Catarrho, foraminulis exiguis, copiosis, innumeris perforata ac pertusa reperiuntur. Uvula, cum nihil aliud sit, quam corpus pyramidale, ex duplicatura membranæ palatinæ mobilis & musculo azygo constans, ob similem quam habet cum præcedentibus structuram, similem quoque humorem ut præparet, nihil est quod huic obstare videtur. Tonillæ convoluta membrana veli palatini penduli videntur esse, in medio sui corporis sinus majores habentes, qui ex sinibus minoribus, & osculis minimis humorem quendam glutinosum recipiunt, colligunt & ad faucium cava demandant. Laryngis partem supremam qui considerat, undique folliculis plurimis eam obsessam esse inveniet, & facile hujus prolixiori recensitioni ac pertractationi supersedere poterò,

si labori meo Adversar. Anat. C. MORGAGNI lectionem substituam. Ordo postulat, ut ad inspectionem Pharyngis & Oesophagi me accingam, in eo bina hæc conveniunt, quod receptaculis mucosis ubertim obsitæ sint, quæ pro lubricando ac obliniendo, glutinosam quandam materiem evomunt & adjiciunt, in eo discrepant, quod prior sit tubus dimidiatus, posterior integer, quique succum lubricum, fabrica glandularum oesophagearum Vesalii confectum, excipit. Ventriculus tandem, tanta abundat numerositate glandularum, ut commode pro unica quasi glandula haberi possit; nec rei hujus gnarus, ingentis copiarum humorum, qua ventriculus perpetuo scaterere ac perfundi cernitur, magis admirator existet.

Hæc fuere, quæ de diversis istis depromptoriis ac colatoriis liquidorum, totum tractum supra descriptum allabentium fari, doctrinæ ac materiæ pertractandi ratio & necessitas expostulabant; plenior tamen, accuratior, ac diffusior descriptionem & delineationem horum organorum fabricæ, structuræ, situs, connexionis, ac usus tradere & exhibere, nec chartæ angustia permittit, nec instituti conditio requirit. Sufficit scire ac nosse fontes, officinas, ac laboratoria, unde cumulus ille humorum elaborari, depromi ac exsilire possit, qui debite præsens Sitis sensum tollit, contrario modo se habens desiderium potus inducit. Cujus ortus duplex agnoscere potest fundamentum, & a causis mere naturalibus, vitam & sanitatem efficientibus ac concomitantibus excitari, & a præternaturalibus C. H. infestantibus produci. Hinc omnis Sitis, quocunque demum modo suborta & in conspectum veniens, vel effectus quidam erit sanitatis, vel morbi cujusdam productum. Prioris analyfin in præsentem evolvam, & hujus historicam enarrationem exponam.

Qui ea aptitudine gaudet, actiones homini competentes exacte perficiendi, sanus appellatur, quæ dependet a libero & æquali sanguinis ac humorum motu per corporis minima. Et quamdiu hæc ordinata, proportionata, perpetua, non interrupta actuositas præsens est, tamdiu sanitas perfecta, &

vita summa C. H. occupant. Ita ut ad explicationem horum nil magis requiratur, quam nosse influxum requisitum fluidorum in solida, & similem repulsum solidorum in fluida, inde enim fluunt & intelliguntur omnes effectus vitæ & sanitatis. Nec opus refugere ad Calidum innatum Veterum, horumque Humidum radicale, prius enim perfrigit, alterum absumtum jam est; vel ad Flammulam vitalem, utpote sufficienter extinctam; nec ad Archæum, nam principatui suo jam valedixit; neque ad Fermentationes, Effervescentias, Ebullitiones, cum & hæc diu jam deferbuerunt; imo ad nullos alios ingenii lusus, veritas enim rerum jam patet. Mutui ergo commercii partium C. H. notitia, totum arcanum hujus doctrinæ revelat ac patefacit. Machina hinc nostra vitalis & sana, quæ nunquam otiosa, sed semper actiosa est, perpetuo vicissitudines & alterationes parit; ita ut duo momenta simul indicari nequeant, in quibus partes nostri corporis eundem occupant locum, sed ob motum illum continuatum, status rerum semper mutatur, mixtiones, conjunctiones ac separationes assiduo fiunt ac instituuntur. Hinc *Seneca* mutationis hujus statum perpendens, optime Epistola 28 scribit: *Nemo nostrum idem est in senectute, qui fuit juvenis, nemo mane, qui pridie, corpora nostra rapiuntur fluminum more, quidquid vides currit cum tempore, nihil ex his quæ videmus manet, ego ipse dum loquor ista, ipse mutatus sum.*

Accipit sub hac lege & ordine quodlibet vas suum liquidum, & quodlibet punctum nostri corporis humore quodam impletur, lubricatur, & rore madido reficitur. Tot enim dantur diversæ species humorum, quot vasa diversi ordinis in corpore reperiuntur. Humores sic intra vasa coerciti demandantur vario horum cursu, & repetita impressione, pulsu cordis, motus novi affluentis liquidi, ad omnia loca C. H. & ibidem vel partes quædam pro nutritione apponuntur, vel ad primum fontem, cor nempe, iterum revehuntur, vel ad cavata quædam sive receptacula deponuntur, vel extra corpus eliminantur. Hinc puto vitæ & sanitatis fundamentum ex dictis jam patere, quodque in nulla alia re ponendum, quam in
perenni

perenni ac jugi succorum, & principaliter sanguinis circulari motione debita & æquali; tamdiu enim viva adhuc pars dicitur, quamdiu sanguinis circulatio per illam adhuc salva ac libera est. Et cum effectus circulationis quoque noti ac expositi sint, clare constabit, conditionem humorum nostri corporis, quoad quan- & qualitatem semel positam, eandem permanere non posse, nisi novum accedat alimentum, quod & aptam materiem pro nutritione, & conveniens, sufficiens-que vehiculum pro dilutione & promptiori circulatione omnium humorum præbeat.

Si assumpta ciborum moles in primis viis C. H. ad illum fluiditatis gradum redigatur, ut elaborata subtilissima chyli pars, oscula minima vasorum lacteorum, in cavum intestinorum hiantia intrare, ea pervadere, ad massam sanguineam pervenire, ac quævis vascula percurrere possit; & præterea liquidum quoddam refocillans, tenue, subtile, maximeque dilutum, ad vasa bibula, resorbentia, intra os, fauces, oesophagum &c. patentia demandetur; momento citius materies quædam ingestorum cum humoribus nostri corporis permiscetur, ejus momentanea refectio acceleratur, subitaneum ipsi adfertur auxilium, & sufficiens toti corpori suggeritur nutritionis materies. Solida tamen, compacta, minus mobilia ingesta, sua vi ac indole statum hunc definitum attingere nequeunt, hinc nec effectum memoratum præstare, nisi certa liquidorum quantitas ipsis adjungatur; ut proinde ad debitam hominis vitæ prorogationem, sustentationem, & exactam sanitatis conservationem absolute requiratur, assumtis cibis justam affundere potus copiam; & totum actum distributionis chyli, accessu vehiculi tenuis, subtilis, aquosi in C. H. facilius, commodius ac citius peragi, & ratio dicitur, & experientia confirmat. Huic nostræ sententiæ Hippocrates adstipulari videtur, dum *Sect. II. Aphor. II.* pronunciat: *Facilius esse potu quam cibo refici.* Et *Libro de Alim. Facult.* dicit: *Qui celeri alimenti appositione egent, humidum ipsis optimum colligendis viribus remedium.* Sed liquida hæc corpori suppe-

ditata, ob perpetuam sequestrationem, secretionem, ac secessum, ex vasis majoribus ad minora, ex his ad receptacula, vel ambitum externum partium C. H. copia immittuntur, & sensim deficere incipiunt, ut eadem humorum quantitas in corpore semper retineri, ac conservari non possit. Cum enim universa oeconomia vitalis ejusque conservatio, motu progressivo humorum per circulum, & ejus effectu variis motibus mixtionis, secretionis & excretionis sustententur, & impossibile sit, ut nativa sanguinis mixtio & *κερσις* salva & a corruptione immunis persistere possit, nisi variæ particulæ, huic mixturæ incongruæ & infensæ, continuo diversa sub forma, per innumera colatoria sequestrentur & eliminentur. Hi actus vero, cum & in liquidis, & cum liquidis perficiantur ac absolvantur, facile ex rerum circumstantiis colligi ac concludi poterit, e corpore aliquid quoque secedere, quod sui restitutionem exposcit. Sic v. gr. per *ἀδελον* *Δραπνοήν* totum corpus ventilatur; ad litus glandularum subcutanearum continuo atomi roridæ appellunt; fordes despumantur, ad exitum quisquiliæ amandantur, salia educuntur, serum recrementitium ejicitur. Sed quis simul non videt, vehiculum copiosum hic requiri, ut heterogenea illa foras exportari, & debitus secessus ab humoribus humanis fieri possint; verum eo ipso, liquidum illud corpori alias utile, simul avolat & C. H. humido necessario privatur. Ut brevissimam quandam & aliqualem hujus sequestrationis & secretionis negotii adumbrationem exhibeam & annectam, ad sequentia attendere necesse erit: arteriæ sanguiferæ nostri corporis majores, omni tempore humore vitali repletæ sunt, qui quoad materiem, omnia liquida in sequentibus speciebus vasorum separatim ac speciatim existentia continet, hic, vita præsentem & nixu ac renixu perpetuo facta, devolvitur per omnes a trunco ortos & dependentes ramos majores & minores, usque dum accedat vas quoddam laterale, cujus prima apertura minor, quam ut liquidum primo ordini vasorum proprium capere, illudque intra canalis sui cavum continere possit; verum exclusis his globulis, recipit humorem ex primo va-

fo-

forum genere, in omni puncto suo diametro correspondentem. Et hic secessus modus partis liquidioris, tenuioris ac subtilioris, a solidiori, compactiori ac crassiori, vocatur actus secretionis. Idem ordo, eadem lex, omnesque conditiones recensitæ observantur quoque, dum liquida ad vasa tertii & reliquorum generum descendunt, propelluntur, eaque intrant. Qui his differentem ac diversam vasorum terminationem p. 6. descriptam adjungit, generaleni omnium secretionum historiam habebit, sequensque sponte fluens collateralium exinde deducet: arterias majores, circulo humorum continuato, liquidiori sua parte sensim privari, reliquum compactius densiusque fieri, & majorem vim in vasa impellendi acquirere. Dissipatio sic humidi aqueo-serosi, stante vita, ex necessaria quadam legum consequentia, omni momento in C. H. contingit, nec salva remanente vita remorari debet, quæ vero appetitus secundæ speciei perceptionem in nobis parere, ejusque causa effectrix evadere potest. Sic summa necessitas liquidum quoddam humectans in statu naturali assumendi, & ingens utilitas ex eo in C. H. redundans jam innotescunt. Quare, ut apto tempore partium aqueo-serosarum secessus, vi vitæ & sanitatis institutus refarciatur, nec corpori ob defectum liquidorum detrimentum quoddam accedat, talis inducitur corporis mutatio, quæ, ob imminutum appulsam humorum tenuium ad partes Siti exprimendæ dicatas, appetitum potum capiendi procreat. Hanc ergo appetentiam modo descripto ortam, justis inclusam cancellis, in C. H. permanentem, nec ullam ex suo genio actionum læsionem creantem, Sitim naturalem appellamus.

Præmissa hucusque cognitionem haud levem, ad Sitis naturalis veram genesin intelligendam, jam dabunt, & quilibet ex prælibata doctrina, ad ideam quandam de ea sibi formandam, multa desumere poterit; operæ tamen pretium erit, hujus causas singulatim adhuc enucleare, & effectum productum paulo penitius inquirere. Omnes mutationes in C. H. naturali ac sana constitutione prædito obvenientes,

a vario ac diverso motu functionum triplici classe comprehensarum fluunt, ad quem redigi, & a quo ut causa dependentes derivari possunt. Sitis, cum singularis sit quædam perceptio, (nam percipere nihil aliud est, quam intelligere se affici) deficientium humorum irrigantium, ad loca debita non appulsorum, & desiderium quoddam, novo assumpto liquido humectante, eam corrigendi ac debite placandi, specialem hunc in C. H. enatum sensum, classi actionum animalium annumeramus. Quod vero Sitis naturalis originem attinet, ut ea recte & accurate intelligatur, illarum actionum vis ac potentia consideranda sunt, quæ suo exercitio, humores seroso-tenues sic dissipare, disjicere, difflare ac absumere possunt, ut ob secessum humorum e C. H. vasa advehentia, excretoria & exhalantia organorum p. 2. recensitorum, eum exsiccationis gradum, quem appetitus bibendi sequitur, experiantur. Quo justo ordine procedamus, huncce nostrum laborem ordiemur a contemplatione actuum vitalium, quorum perfunctionem, vitæ & sanitatis tempore factam, æque ac aliorum ea mutata corporis conditio Siti conjuncta comitari potest.

Actio vitalis sanguinem e cordis thalamis ejectum, ad omnes partes corporis humani per suas arterias advehit, ab his ad primum fontem, cor scilicet per venas iterum revehit, sic quælibet pars corporis vitalitate superfunditur, & a corruptione præservatur, non enim conceditur sanguini ulla quies, sed perenni ac continuo cursu vasorum mæandros permanere debet. Exserendo vim suam vitalem per universum corpus, reliquas corporis actiones simul vigere, suasque operationes læte absolvere facit; hinc naturales, organorum ac viscerum ope, materiam receptam præparant, mutant, humoribus humanis magis magisque assimilant, pro nutritione & quolibet vase nostri corporis aptum ac convenientem humorem conficiunt, inutile ab utili secernunt, omnes partes sic in suo vigore retinent, ut actiones quoque animales, quarum instrumenta imperio animæ subjecta, juxta singularem suam fabricam & structuram, ad nutum mentis exerci

ceri ac peragi possint. Quod si jam sanguis per arterias non afflueret ad partes, & per venas iterum reflueret, hæc vita destitutæ, ob absentiam motoris primarii, omni activitate, agilitate ac usu privarentur ac orbarentur, omne enim robur actuum posteriorum a prioris vigore dependet.

Hujus ergo actionis motu in C. H. vigente, sanguis vi actionum vitalium & naturalium elaboratus, pleno rivo per arterias sui ordinis ad quævis puncta partium nostri corporis pellitur, & ipsis vitam largitur; in suo vero itinere fluidissimum, hæcenus toti massæ advectæ admixtum amittit ac deperdit, pulsu enim vasorum continuo repetito, vasissecundi generis liquidum subtile, tenue imprimit, ac, impressione reiterata noviter affluentis liquidi, quævis vascula, cujuscunque generis liquore instaurante implet ac reficit, quo horum lubricitas, flexilitas, agilitas ac restauratio conservantur, exarescentia, immobilitas ac destructio præcaventur. Sic vita in corpore bene se habente, necessariæ mixtiones separationes, secretiones, restitutiones absumptorum, refocillationes, secessus, expulsioniones ac excretiones perpetuo quidem contingunt, quæ vero simul causæ existunt, ut humor ille vitalis, pro sustentandis his actibus omnem materiem suppeditans, eandem temperiem retinere non possit, nam, uti dictum, quovis momento magna demulcentis ac liquidissimi feri pars a sanguine in arteriis contento secedit ac adimitur, quæ vel in nutrimentum partium cedit, vel foras ejicitur, vel per venas lymphaticas reducit, ac cordi denuo redditur. Quare ad optimam temperiem conservandam & blandus chylus recens, & nova lympa diluens accedere debent. Quod si in C. H. actionis vitalis per placida est exercitatio, ita ut nec naturalium, nec animalium ille actuum gradus, qui humida nimis cito dispergere ac remove, non tamen eodem temporis circulo deperditam materiem restituere potest, inducatur, partium sub hocce stadio, viribus vitæ & sanitatis absumptarum defectus, Famis non Sitis sensu suborto manifestatur, citius enim ventriculus depletur & evacuatur, quam ea humorum aqueo-ferosorum jactura contingat, quæ posterioris

ris ideam excitare potest. Ubi vero sanguinis circulus in suis vasis augetur, arteriarum pulsus vigoratur, caloris gradus increfcit, fanitas quidem, fi juftos non transcendant limites, in corpore remanere potest, interim major fit partium ferofarum ad vafa lateralìa propulfio, harum projectio ac transportatio ad ambitum externum corporis, tanquam loca laxata & minus refiftentia; hinc liquidorum tenuium deprædatio ac feceffus intenduntur, vafcula humores humectantes, lubricantes, reficientes extrema partium C. H. vehementia, deplentur, rorida illa exhalatione deftituuntur, horum latera, antea ab axi fui cavi diftracta ac diftenta, concidunt ac collabuntur, quæ mutata rerum conditio, fimulac partes p. 2. delineatas occupat, ille ftatus C. H. apparet, qui inopiam liquidi humectantis indicat, & mentem de novo ingerendo humido cogitare neceffitat.

Ad liquidi vitalis motus continuationem, reciproca aëris in- & exspiratio fumme neceffaria eft, nec fine illa in C. H. fubfiftere potest; hac accelerata, motus fanguinis in corpore fimul augetur, hinc omnia phænomena paulo ante indicata, ex hac ut caufa quadam occasionali, provenire & in confpectum prodire queunt. Sed præterea, ob fluidi aërei per cava oris & faucium celerem trajectum, liquidum hic loci exhalans, & superficiem partium tegens, in auram elevatur, aufertur, difjicitur, præprimis fi aperto ore actus respiratorius inftituatur; quo fit, ut humidis madefacientibus diffipatis, vafcula rorifera exarefcant ac exficcentur, ficque cupiditas bibendi inferatur. Sæpiſſime evenit, ut corpora optime fana fomno expergefacta, aridas fe habere fauces perfentiant, quæ fuos natales non aliunde, niſi a caufa expoſita derivant; vix tamen opus liquidum adventitium his affundere, fed fufficit, vafcula rore madefaciente plena ac repleta paululum comprimere, ut oscula ultima extrema quoque irrigentur, & liquido quodam obtegantur.

His perſpectis, progreffum facio illarum actionum naturalium vim confiderandi, quæ Sitim ut effectum quendam parere ac producere poſſunt. Urgente fame, corpus noſtrum diſpo-
ni-

nimus ad quærendum ac ingerendum victum necessarium, quo invento, eum manibus arripimus ac cavo oris intrudimus, qui, si paulo solidioris ac tenacioris naturæ, ante deglutitionem divisionem, attenuationem, & humidi cujusdam miscelam exposcit, ut ejus pars tenuissima ac liquidissima, in canaliculis minimis inclusa, retenta & asservata resolutione, expressione, extractione elaborari, elici ac obtineri possit; cum hujus saltem portiuncula, a vasis lacteis & absorbentibus capi, per ea ad fontem generalem omnium humorum deferri, & in succum laudabilem, toti corpori utilem, converti queat. A dentibus hinc prehensus discinditur ac conteritur; palato osseo applicatus comminutionis plenioris exactiorem gradum obtinet, & ad læviorem ac planiorem superficiem redigitur. Hicce vero operationis actus, absque motu contractorio ac relaxatorio partium hæc organa moventium, in actum duci, perfici ac absolvi nequit, quem statim subsequitur uberior humorum provocatio, proventus & affluxus, ob factam eliquationem ac emulsionem, compressu partium cavum oris & faucium componentium. Bolus jam prioris conditionis ingestus, ob siccitatis indolem, quam præ se fert, liquida illa in ore volutantia avide imbibit, interstitia suarum partium replet, & abundanter inebriat, ut ad deliquationem & dissolutionem, in partibus intimis minutissimis jamjam inclinet; quo postmodum totum digestionis negotium, in primis viis alacrius, promptius ac perfectius peragitur, & ad finem perducitur: uti contra, maxima remora & grave impedimentum injicitur, si præparatio hæc ciborum negligatur, ad eam parum vel nihil attendatur, sed heluonum more, absque prævia manducatione, boli integri deglutiantur; plurimis enim malis producendis, ob cruditatem, tenacitatem & denegatam humorum assimilationem, porta panditur, viaque sternitur. Ut veri-Arabum verbum fit: illum animam suam odisse, qui manducationis actum negligit; & tritum illud Medicorum axioma: decem bolos bene masticatos minus nocere, quam unum non masticatum, veroverius esse reperiatur. Verum quo major fide-

lia, longiorque mora operi huic tam arduo, totique corpori maxime proficuo impenduntur; cibi ingesti rarioris texturæ, vel saponaceæ magis naturæ sunt, eo humorum ex osculis foraminulisque parvulis, hic loci se exonerantibus expulforum, major absumtio, profundiorque abstersio contingunt & inducuntur. Massula ciborum in oris officina hoc modo subacta promovetur ex ea per glabram, politam, madidamque viam faucium, oesophagi, ad commune alimentorum receptaculum; quam transiens & præterlabens, pro faciliiori descensu, de humore partes has obsidente & lubricante, copiam quandam secum rapit, & regionem hanc humidis suis depauperat. Hinc evenit, ut vascula exhalantia, & ductus excretorii partium nunc memoratarum, liquidis suis destituantur, & pro maxima parte orbentur, ob deficientem appulsam humorum ad vasa minima, horum repletio ac distensio cessant, latera vasorum, spontanea fibrarum contractione, ad axin sui cavi inclinant ac vergunt, ultima ora ob penuriam partium roridarum madefacientium, superficiem quandam asperam, minus flexilem, & paululum inæqualem contrahunt ac adquirunt; hinc Natura ad assumendum & affundendum potum sollicitatur & incitatur, ut tota oris, faucium & Oesophagi superficies, allabente humido reficiatur, novo madore obtegatur, vasa collapsa erigantur, & ad nova liquida depromenda, iterum adaptentur ac disponantur; quo adhibito legitimo tempore auxilio, Siti optime succurritur, nec ulla actio in corpore exinde vitatur. Vix tamen unico ac primo potus haustu ita sedari potest, ut status modo descriptus, qui Sitis ideam in mente imprimit, suum recursum non repetat, cibi enim ingesti, & in ventriculum delapsi, notabilem liquidorum copiam, ad perfectum gradum dissolutionis, dilutionis ac fluiditatis obtinendum requirunt, ut commode per vasa corporis circulare, & facile nostris humoribus assimilari possint; hinc humida ex superiore tractu cum ventriculo connexo, ad delapsam & descensum invitantur, ad ventriculum rapiuntur, a contentis absorbentur, ac cum iis permiscentur. Præterea humo-

humores ventriculo proprii, ad ejus cavum advecti, & ibidem secreti, ab ingestorum mole simul auferuntur ac abstergantur, vascula liquida hæc eructantia eam perpetiuntur mutationem, quæ Sitis ideam progignere, & appetitum potus renovare potest, ut necessitate quadam premamur, liquidum quoddam humectans corpori porrigere.

Solis liquidis vesci velle, ut Sitis sensus a corpore avertetur, vera, congrua ac optima via non est, qua Natura actionum suarum constantiam ac firmitatem recuperare ac conservare possit; nam corpora robusta, & sub laboris exercitatione, commotione corporis peragenda versantia, talia ingesta, robore viscerum nimis cito distribuunt ac dissipant, ut cogantur omni fere hora prandium de novo repetere ac reassumere. Horum vero continuato usu, corpora periculo exponuntur, & in metum incurrunt, ne corpori hydroptica superveniat constitutio. Quare Naturæ melius prospicitur, si proportio inter solidiora & liquida, id est, cibum & potum servetur, quam si ultima hæc solum adhibeantur. Cibis ergo assumendis etiam crassioris texturæ, cum homo commode carere non possit, hi quamdiu peregrinam quandam temperiem in corpus non invehunt, vel inducendo nimiam siccitatem, vel stimulum partibus infixum relinquendo, vel motum humorum valde exagitando, vel nimium calorem producendo; sed placide & tranquille C. H. pervadunt, Sitis horum assumptionem sequens, quamque nemo effugere potest, merito naturalis titulo insignitur.

Alimenta in ventriculo bene resoluta, & adventu liquidi sufficientis, in optimam chymi formam transmutata, ad intestinorum canalem deventa, accessione bilis, succi pancreatici, liquidi ex patulis tubulis vasculorum arteriosorum depositi, feri intestinalium glandularum, magis resolvuntur, attenuantur, dividuntur, atque ad unionem cum massa sanguinea disponuntur. Sic chylosæ partes cum lymphaticis unitæ, accedente motu peristaltico, a parte irresolubili separatæ, ad vasa chylifera & bibula urgentur ac propelluntur. Hujus quidem actionis vi, tanta liquidorum cavis his affu-

forum absterfio non fit, ut desiderium potus in nobis renascatur, attamen cum ob novam reparationem absumtorum, de universa massa humorum, pars quædam feri diluentis detrahatur, & ad tractum intestinalem demandetur, causa concurrens & adjuvans Sitis genesis procreandi fieri potest, si actiones subitanæ diffationem liquidi serosi accelerantes, simul corpori applicentur & adjungantur. Transfertur tandem chylus ad sanguinem, cujus motu circulari subigitur & ipsi assimilatur, sic pro refectione omnium humorum, materies quamvis aliter specificanda præsto est, secretiones humorum laudabilium contingunt, partium superfluarum pariter ac excrementitiarum separationes, remotiones ac excretiones, per colatoria corporis numerosa celebrantur, ut vitalitas & sanitas in corpore conserventur. Ne illarum expurgationum humorum, in sensus incurrentium meminerim, sed Sanctorianam modo perspirationem, omnes has simul unitas longe superantem, in medium adducam, quæ unico die ad tres & semilibras ascendere, & spatio unius noctis, ultra XL. uncias evacuari solet. Quo apparet, naturalibus istis evacuationibus, liquida notabili quantitate quotidie e corpore eliminari, quoad molem imminui, & brevi C. H. liquidis necessariis privari posse. Nec quispiam hodie magis negare poterit, dari continuam, durante vita, per habitum evacuationem, cum non modo ex integumentorum corporis alteratione id colligere possit, sed manifeste quoque observare, manum corpori polito admotam, dem humore quodam imbuere, & animalia, hyemali præsertim tempore, veluti fumare; ut Hippocrates suo jam tempore corpus nostrum perspirabile agnoverit. Quomodo, sub quo gradu suæ actionis, quibus de causis, actus hi secretorii & excretorii, potus concupiscentiam in C. H. colligere possint, p. 12. explicatum jam est, hinc dicta repetere velle inutile foret. Vi enim motus sanitatis, in naturali statu continuo perpetuati, non solum ipsæ subtilissimæ particulæ volatiles & vitales, omni momento dissipantur, avolant, paucioresque fiunt, sed etiam simul roridæ, ex omnibus partibus ex-

tra

tra poros corporis, in perenni transpiratione, in-& expiratione abripiuntur, abducuntur & expelluntur; calor naturalis humido necessario, quo alias temperatur, spoliatus, voracior paulo evadit, & nisi in tempore auxiliis & remediis aptis ipsi obviam iretur, calori frenum injiceretur, & liquidis debitis succurreretur, sanguinis accensio, incoctio, aquosorum major absumptio pressio insequerentur pede.

Devolvor tandem ad examen ultimæ classis functionum animalium, unde similiter Sitis idea peti ac hauriri potest. Musculorum voluntariorum actiones, eo gradu motus concitatae & exagitatae, ut vi sui exercitii eam humorum commotionem introducant, qua liquidorum aquosorum sequestrationes larga quadam profusione instituuntur, ac extra corporis peripheriam ejiciuntur, vasa vero rorifera requisita copia despoliantur, præter alia phænomenorum producta, & Sitis apparitionem formare possunt. Sic labor totius corporis concussionem inferens, ad actum suum perficiendum, variorum musculorum motum requirit, hi agentes, alternatam faciunt villorum muscularium contractionem ac relaxationem, hinc sanguis ad partes in motu positas uberius allicitur, iterumque expellitur. Affluens massa, ob reiteratum ac fortiorem motum systolicum ac diastolicum arteriarum, conquassatur, attenuatur, dissolvitur, atteritur; latex aqueosus ex arteriis sanguiferis in seriferas, ut harum ramos largiter impellitur, celeriter usque ad vasa perspirabilia projicitur, sic perspiratio notabiliter intenditur, magna liquidorum tenuium, subtilissimorum copia e corpore evehitur, imo ipsa sudoris eruptio provocatur, partiumque aquosarum diluentium, & instar vehiculi reliquis inservientium, per cutis spiracula sensibilis fit eductio. Accedit validior quidam attritus tam solidorum quam fluidorum ad se mutuo, utrumque in se invicem, unde corporis augetur incalescentia, qua liquidissimorum absumptio ac difflatio promoventur. Sufficientato jam per tempus quoddam hocce labore in C. H. horum dispersio facile eum jacturæ gradum attingere potest, quo efficitur, ut reliquorum organorum vasa fecernentia &

exhalantia, humidis serosis reficientibus destituantur, ac ob horum imminutionem, debita repletio, irrigatio ac madefactio cessent. Hæc, si vascula evaporantia partium p. 2. delineatarum experiantur, evitari nequit, quin statum hunc potus desiderium non excipiat. Adjuvatur vero Sitis provocatio quam maxime, a validiori ac citatori aëris reciprocatione, respiratione vocata, hic semper præfenti; aëre enim subito in trachæam ingresso, & per ejus bronchia ac pulmonum vesiculas diffuse disperso, incallescit ibidem & in elatere suo maxime augetur, eadem velocitate iterum ejecto, liquida cavitati oris circumaffusa attenuat, subtilisat, ea, repetitis ac renovatis actibus in- & expiratoriis, una cum materie expirabili a superficie partium elevat, aufert ac disjicit, ut vascula liquidis orbata in suis extremis exsucca & arida reddantur; sanguinem per pulmonalia vasa distributum, magna quadam vi premit, solvit, fluidiorem floridioremque ipsi conciliat faciem, expeditiori circuitui cuncta vasa corporis transfluendi accommodat, circulationi humorum, omnibusque hanc necessario comitantibus sequelis calcar admovet ac addit. Idem dictum esto de reliquis exercitiis ac commotionibus C. H. sic susceptis, continuatis ac prosecutis, ut sub his evaporationes ac secessus humorum subtilissimorum serosorum, eum terminum augmentationis adipiscantur, qui statum sanum non quidem turbat, sed tamen eo afficiendi modo mutat, quo humidum quoddam ingerendi expetitur ac desideratur, sive in ambulatione, sive cursu, equitatione, vocatione, saltu, pilæ lusu, digladiatione, sive alia corporis motuum specie consistant. Hæ enim exercitationes ac convibrationes partium C. H. universam fere machinam laborare, & in omnibus musculis se commovere faciunt, corporis membra agitant, conquassant & tremulo quasi motu succutiunt, varias efficiunt musculorum inflexiones ac extensiones, quorum fibræ motrices premuntur, iterumque retrofiliunt, sanguis & humores hac ratione ad promptiorem motum ac circulum invitantur, intensius moventur, corpus plus calefieri incipit, hinc liquida e

cor-

corpore affatim excutiuntur, ad excernicula cutis deponuntur, sic vascula humidam exhalationem pro extinguenda Siti advehentia, debito ac necessario hujus humoris appulsu & influxu privantur, priorque corporis mutatio inducitur.

Præter universales has partium C. H. concussiones, unde Sitis naturalis ortus erumpi, & ut harum operationum effectus patefieri potest, & particulares dantur singularium quorundam organorum ac musculorum exercitationes, quæ suavi, actione ac perseverantia in corpore, liquida humectantia, madefacientia ac irrigantia superficiem partium loquelæ sanctitarum, & regionum oris, linguæ ac faucium obducentia præprimis absument, dispellunt, evehunt, ea e vasculis harum partium eliciunt, exprimunt & omni fere humido fraudant. Quotidie enim spectare licet, post longe protractas sermocinationes, vociferationes, cantationes sæpius renovatas in- & expirationes aëris, repetitas maxillæ inferioris ab- & adductiones &c. organa ad exercitia hæc persolvenda adhibita, non solum ineptitudinem quandam obtinere motum suum minus convenienter continuandi, verum ob difflationem etiam aquosorum sic exsiccari, ut illo desiderio, quo potus humectans, refrigerans, reficiens anxie appetitur, afficiantur. Musculi enim os, linguam & fauces circumambientes alterne moti & laxati, ex vasculis cujuscunque generis interpositis, & glandulis folliculisque sic locatis, ut horum actioni obsequi debeant, liquida largiori copia expellunt, exprimunt, emulgent, educunt; quæ ob perpetuam horum organorum commotionem ac exagitationem atteruntur, subtilisunt, in auram elevantur, & e cavo oris efflantur. Cumque singulares hæc motuum species sine adaucta respiratione contingere nequeant, ob reciprocam & crebriorem pulmonum dilatationem ac compressionem, sanguinis impulsus in cor & transitus per pulmones citatior fit, ac continuo isto allisu & attritu calor adaugetur, motusque humorum in corpore, mirum quantum, promovetur. Sic post absterfa harum partium cava a roridis ac reficientibus effluviis, totum stratum superius antea lubricum, madidum, valde mobile ac flexile,

in asperum, ficcum, tactui renitens, motui minus obediens mutatur, ob legum vero ordinem in oeconomia animali se invicem sic respicientes & excipientes, Sitis sensus suboritur, ac machina humana desiderio quodam potum ingerendi incenditur.

Sitis naturalis origini stimulos quoque admovere possunt, dum liber quidam a Siti alterum intense sitientem, vel potum avide ingurgitantem attentis oculis aspicit, illius conditionem, statum & affectionem corporis in mente sua sic revolvit, ita ponderat ac pensitat, ut ob sæpius revocatam Sitis ideam, similis in corpore suo enascatur, & ad bibendum alliciatur. Vel dum de accepto, suavi, naturæ amico potuum quodam genere cogitatur, illud in memoriam revocatur, magnaue commoda & delectamenta ex hujus assumptione C. H. superventura sperantur ac expectantur, quid mirum, si blanda hæc irritamenta homines, si non semper ex necessitate, tamen ex voluptate ad pocula trahant.

Causæ hæc enodatae, expositæ ac descriptæ, Sitis naturalis fontes ac cunabula constituentes, si in sua actione increſcant, plurimæ causæ simul concurrant, ac in C. H. eodem tempore conjunctim existant, majorem ac fortioſerem exferent sui exercitii effectum; subjectum sexus nobilioris, ætas adultior, temperamentum cholericum vel sanguineum, Siti diu perferendæ minus assuetum, anni tempeſtas calidior, locus, vel natura, vel arte excaſectus, corpus multis tegumentis tectum, externe calida applicata, hunc multum adjuvare, ac citius in scenam producere possunt.

Sitis, quacunque ex causa orta, nunc præſens, munere fidelis ac vigilantis custodis fungitur, & C. H. ad liquida deperdita reparanda, & vascula quodammodo exſiccata, hinc ad promptissimum motus exercitium subeundem minus apta irriganda adhortatur. Ut justa & convenienti doſi, opportuno tempore, liquidis debitis assumtis, tota Natura recreetur, humores motus effrænatos suscipiendo ducti placentur, cibi ingeſti sine ulla molestia ac difficultate digerantur, in chymum probe mutantur, & humido ſufficienti innatans e ventriculo elabatur, in chylum redacta portio vaſa chy-

chylifera promte ingrediatur, & a materia fœculenta separetur, libere per omnia vasa nostri corporis distribuatur, secretiones omnium humorum expedite peragantur, omnesque usus inde evenientes accerfeantur, repentina virium resectio inducatur, & aptitudo omnibus muneribus præesse C. H. concilietur. E contra, persistente per insigne temporis spatium Sitis sensu in C. H. plurima *νοσήματα καὶ παθήματα* ex hoc, tanquam ex Pandore pyxide prorepunt, quæ quidem a defectu ipso liquidi requisiti non generantur, cum rerum deficientium nullæ sint proprietates, & ex nihilo nil fieri possit; sed ob hujus defectum, actiones in corpore remanentes omnium productorum effectuum causæ existunt. Absque ulla enim intermissione vis vitæ suas actiones continuat, separationes ac secessus partium serosarum perpetuo instituit, ad loca minus pressa eas projicit, expressis, expulsis ac diffatis liquidis aquosis diluentibus, sanguis in densitatem majorem redigitur, omnesque humores nostri corporis incrassantur ac inspissantur, adunatis pluribus in sanguine moleculis, ejus globuli in plurimis punctis se invicem attingentes, vasa capillaria minima transire ac tranare nequeunt, hinc obstructions ac inflammationes pariunt; ob nisum ac renisum humorum in vasa, vasorum in humores fortiorem, minima utrorumque atteruntur, solvuntur, sales & olea prius implicita evolvuntur, libere exponuntur, & in gradum exaltationis evehuntur; tandem ex recensitis effectibus, omnes morbi ac symptomata ab his, ut causis dependentia produci, & in conspectum venire possunt. Sub Sitis præsentia, & denegata debita potus portione, perit ciborum appetitus, manducationis & deglutitionis actus cessat, digestio in ventriculo retardatur, massa deglutita facile amarescit, saporem peregrinum, amarescentem, falsuginosum, nidorosum procreat, elaborationem chyli laudibilis respuit, hinc resectio, nutritio & restitutio deperditorum impediuntur quam maxime, secretiones humorum per colatoria nostri corporis, & depositiones liquidorum ad cava lubricanda destinatarum, tarde nec Naturæ convenienti modo peraguntur.

tur. Liberum quoque actionum animalium exercitium, enato ac remorato desiderio C. H. liquidis reficiendi tollitur, & harum expeditiones, vel motu muscutorum absolvendæ, vel mentis actione perficiendæ, exquisita agilitate geri nequeunt. Hinc Platoni Tantalus, quod mento summitatem aquæ attingens Siti tamen enecetur & a labris sitiens fugientia captet flumina, jure quodam *Ταλάντατος*, hoc est, Miserimus dictus est.

Ex notis causis Sitim movere potentibus, C. H. jam applicatis prælagire licet, appetitum liquidorum superventurum esse. Cujus præsentiam relatus affecti manifestat. Et cognitis iis, quæ Sitim excitarunt, hujus indoles simul cognoscitur. Ex longiori vero vel breviori mora, qua Sitis in C. H. perstitit, varietate causarum, vi & modo agendi, eventus haud difficulter prævidetur.

Cum ex tempestitiva potus assumptione magnum emolumentum C. H. accedat, & haud spernenda utilitas exinde resultet, Sitis sui ablationem indicat, per id, quod ipsius contrarium, sive phrasi Hippocratica remedium est. Ab omnibus sub hocce statu versantibus, naturali instinctu liquidum quoddam humectans desideratur ac expetitur, nec melius indicatum invenitur, quod indicanti posset opponi; eas modo possideat facultates, ut effectui salutari nunc modo exposito in C. H. præstando non repugnet, sed ex cujus vero usu ille emergat ac affulgeat. Hoc quo simplicius eo melius, ceterisque palmam præripit, ac huic scopo optime inservit, & commode in usum trahitur. Omnes has desideratas ac requisitas conditiones, simplex ille potus aquæ sibi attribuit ac vendicavit, quo etiam omni Siti debitum levamen adferri, & tanquam optimo correctorio succurri potest. Vid. *Cl. BOERHAAVII*, Præceptoris mei omni pietatis cultu prosequendi *Institut. Med.* §. 1041. Veteres, qui per multas seculorum ætates solam aquam biberunt, & de multifariis istis gulæ irritamentis nondum edocti fuerunt, longæviorum, saniorum ac validiorum nostrâ, quâ potibus fermentantibus & fermentatis

magis indulgemus, vitam duxerunt; & licet post diluvium vinum a Noacho inventum esset, tamen ex sacris & profanis scriptoribus constat, in communi victu & vita aquam loco potus in usu quotidiano fuisse. Simplex enim aqua bonitatis characteribus inscripta, odore, sapore & colore destituta, levissima, cursu per flumina pura exercitata, intra corpus assumpta, alimentorum dissolutionem, chyli laudabilis extractionem, ejusque cum sanguineis particulis mixtionem complete absolvit, omnibus nostri corporis humoribus vehiculum haud ineptum porrigit ac subministrat; nec aqua simplici aptius quid in tota rerum natura reperitur, quod solidas & duras partes humectare, & in continuo madore conservare possit. Cumque nullis heterogeneis particulis sit inquinata, circulans pervasa nulla ibidem deponit inquinamenta, naturalem humorum temperiem nec mutat, nec turbat, sed potius motum facile excedentem moderatur ac temperat, præprimis si frigide potatur. Nam aqua excaldata, partibus irrorandis affusa, celeri suarum particularum motu eas subito iterum derelinquit, ut debitum Siti solamen adferri, promtissimaque refocillatio fieri nequeat. Hinc Siti placandæ ex amussi non correspondet, utpote quæ & sufficientem partium madefactionem, earumque ob calorem paululum auctum aliqualem refrigerationem exposcit. Largiori vero copia, & longa usurpatione adhibita, dissolvit, laxat, & nimis debiles reddit fibras nostri corporis, tonum vasorum ac viscerum labefactat, ut ob deficiens robur, in omnibus functionibus peragendis tarditas quædam & interpellatio observetur. Priori tamen usui corporis contmotio adjungi & associari debet, ut aqua tardioris transitus in motu promoveatur, a stagnatione ac redundatione circa hypochondria præcaveatur, & ad cuncta corporis nostri organa ducatur. Sic salutarem in C. H. præstat effectum, humores fluxiles servat, excretionem promovet, vias patulas reddit, quæ conditio corporis basis sanitatis est; hæc enim conquiescit in humorum fluxilitate, debito illorum circulo, emunctoriis apertis, excretionibus legitimis.

Homines sub hac diæta viventes robustam corporis structuram acquirunt, conf. *Cl. BOERHAAVE* in *Libro supra citato p. 428.* & non tam obesi, quam potius quadrati evadunt; nec ex legitimo aquæ simplicis frigidæ usu, ullum incommodum *C. H.* supervenit, nisi quod aquæ potatores paulo edaciores sint illis, qui potibus magis alimentosis delectantur, quod & quotidiana experientia comprobatur, & *Galenus* jam suo tempore notavit. Natura enim tanto plenior cibum appetit, quanto tenuior est potus, uti contrarium evenit in statu opposito. Antequam vero laudatus potus in victum cedit, qualitates ejus probe exploratas habeamus, & an purus & sincerus, vel arte emendandus, vel plane interdicens sit sciamus, semper enim de solo, quod transfluit, multum participare videtur; & cum aquæ dentur, quæ assumptæ instar vini temulentiam faciunt, qualem speciem *Ovidius Lib. xv. Metamorph.* describit, & de ea sic canit:

————— *Lyncestius amnis,*

Quem quicumque parum moderato gutture traxit,

Haud aliter turbat, quam si mera vina bibisset.

Quid utilius erit, quam ante assumptionem hujus indolem intellectam ac investigatam habere, quo sanitati tuendæ optime prospicitur & consulitur. Divus noster *Senex* illud ipsum a quolibet Medico requirit, ut, ubicunque locorum degat, ibidem aquarum facultates noscat, & in earum naturam inquireat, sic scribens *Lib. de. Aëre, Aquis & Locis: Quicumque artem medicam integre assequi velit, circa aquarum facultates cognoscendas negligentem se non exhibeat, quemadmodum enim gustu differunt, & pondere ac statione, sic quoque virtute aliæ aliis longe præstant, has, si quis ad urbem sibi incognitam perveniat, diligenter oportet perscrutari.* Naturalis ergo hæc simplex & vetusta potus species sola sufficit, qua Sicienti auxiliari, Sitis suborta emendari, & tota oeconomia humana in suo vigore firmari potest, ut summo jure *Cl. WALDSCHMEDIUS* in suis *Instit. Med. rational.* aquæ simplici inter omnia potulenta primum concesserit locum. Quippe si *Majores nostri*

nostri simplicem hunc vivendi modum retinuissent, nec ab eo tam enormiter deviasent, & plane diversum a priori liquorem pro potu ordinario elegissent, innumeris forsan morbis & calamitatibus corpora nostra carerent, & vivaciori, alacriori ac robustiori constitutione prædita essent.

Reliqua tamen potuum genera, longo temporis usu & consuetudine jam recepta, plane rejicere, ac assuetis his in totum prohibere velle, nimis rigorosa, Naturæ vero minus conducibilis ordinatio ac præscriptio esset. Cum Natura consuetæ etsi deteriora melius ferat, quam insuetæ etsi meliora; & juxta Poëtam:

Usus longus mos est & meditatio crebra,

Hunc tandem assero, Naturam mortalibus esse,

ac a teneris assuescere multum sit, affirmante Hippocrate, Libro de victu Acut. verbis sequentibus: *Multa vero his cognata, ex his qui ventri contingunt, itemque alia quis referre possit, quod facile quidem ferunt cibos, quibus adsueti sunt, etiamsi natura non sint boni; similiter etiam potus. Ægre autem ferunt cibos, quibus adsueti non sunt, etiamsi non sint mali; similiter etiam non potus. Nec omnes eadem bibere posse idem testatur Libro III. de morbis C. xxix.* Hinc & tempori, & regioni, & ætati, & consuetudini, & singulari hominis temperiei semper aliquid condonandum & concedendum est; saltem ne quid nimis fiat.

Omnes ab hominum ingeniis excogitatas potulentorum species recensere velle, opus immensum quidem, parum vero utilitatis esset. Frequentissimæ & usitatissimæ Sitis fallendæ gratia adhibitæ, sunt liquida a certis animalibus petita nec fermentata, lac scilicet ejus serum, lac ebutyratum &c. quæ quam proxime ad naturam aquæ accedunt, nam ablati partibus chylosi & oleosi, mera aquositas restat, & rite usurpata Sitis optima erunt correctoria. Post hæc liquores vel sola fermentatione, vel coctione & fermentatione simul parati; ad priores pertinent vina, ad posteriores cerevisiæ. Sed quanta non iterum in his, tam quoad modum præparandi, quam materiem ingrediendi, datur acprehenditur va-

tietas; quidam enim tenues, aquosi, diluti existunt, alii oleosam, pinguem, generosam, ac in spiritualescentiam elevatam partium texturam induerunt. Ut in ordinandis his magna sit adhibenda præcautio ac cautela, ne intempestivo usu corpori noceant, naturalemque ejus statum in præternaturalem vertant. Mutua observata proportio & æqualitas, inter subjectum recipiens, & objectum recipiendum, determinabunt, quinam sint seligendi, qua copia assumendi, & quomodo propinandi.

Qui otio vel vitæ sedentariæ sunt dediti, aut corpus debilius habent constitutionis, optime sibi suadent, si quandoque, loco potus ordinarii, liquidum quoddam spiritibus ditatum, ad languidos humorum motus resuscitandos, moderata dosi assumant, quo sopita quasi Natura vigorata denuo redditur, & in officio suo stabilitur ac confirmatur. Infantes quorum corpora tenera, mollia & humida adhuc sunt, facilem admittunt fibrarum suarum distensionem, elongationem ac excrecentiam, hinc, ut ad justam *ἀννυ* sui incrementi perveniant, sub eo moderamine conservanda: ea vero, quæ ante statutum tempus fibras nimis rigescere, obdurescere ac ulteriori dilatationi resistere faciunt, quovis modo fugienda. Quare potulenta, quæ suo calore ac spiritualescentia humida absumunt, dissipant, fibras stimulant & exsiccant, hac in ætate vix locum obtinebunt; blanda vero simul nutrientia, debito tamen humido constantia, summum usum præstabunt. Hoc forsan intuitu factum, ut *Plato, Libro II. de Legib.* infantibus & pueris omnem vini usum interdixerit, sic scribens: *Itaque lege sancimus, ut puer usque ad annum duodevigesimum vini usum prorsus ignoret.* Et *Hippocrates Sect. I. Aphor. 16.* pueris diætam humidam maxime suadet. Per priora enim ætas senilis præmature advocatur; per posteriora remoratur. Quo magis ætate crescunt, eo magis robur in corpore increfcit, sensim assuescunt cibis solidioribus ingerendis, hinc requiritur potus priori dilutior, qui tamen parum vel nihil stimulat, ne restans corporis augmentatio impediatur, sed perfecte absolvatur, & vasorum numerus ætati huic conveniens

niens conservetur. Corpora ad *ἀκμην* perventa virium augmentum acquirunt, actus & reactus partium intenduntur, motus humorum citatius peragitur, omnes actiones validiori ac fortiori exercitio perficiuntur, & effectus inde progeniti majores atque auctiores esse observantur. Hinc ad æqualem in C. H. temperiem conservandam ac retinendam conveniunt, & Naturæ egregie profunt, potus valde diluti existentes, qui magis frenum, quam calcar corpori addunt. Et nisi ex perverso quodam judicio, vel mala quadam consuetudine aquæ usus rejiciatur, hæc assumpta mirificum adferet solamen. Increscente Senio, fibræ magis arere, durescere ac coalescere incipiunt, vasa rore madido irrigante exuuntur, exsucca redduntur; ob auctam in corpore ad vasa resistantiam majorem, motus & influxus humorum minuuntur, sic totum corpus sensim emarcescit, agilitatem remittit, calor fit debilior, vires ac robur attenuantur, decrescunt. Quare convenientissimus Senum potus erit, qui segnes motus corporis reviviscit, vappescentes humores novis spiritibus ditat, ut agiliores, & ad motum suscipiendum promptiores fiant; unde *Plato* loco supra citato ait: *Deum vinum hominibus quasi auxiliare adversus senectutis austeritatem pharmacum largitum esse, ut rejuvenescere videantur*; & vere dicitur, vinum lac Senum constituit. Quod differentem Temperamentorum constitutionem attinet, Calidis, Siccis, Biliofis, Sanguineis, Melancholicis magis profunt liquida aquosa, humectantia, refrigerantia, quam potus pingues, fermentati, exaltati, in motum & calorem majorem vasa & humores stimulant ac redigentes; qui tamen Frigidis, Humidis, Phlegmaticis suo tempore conveniunt, & simul remedii loco inserviunt. Sub Climate calidiori potus simplices, tenues, diluti saluberrimi sunt; sub frigidiori, nutrientes & calorem corporis conservantes tutius concedi ac adhiberi possunt. Tempora anni quo calidiora & sicciora, eo magis aquosa commendanda; quo frigidiora & humidiora, liquida spiritibus turgida melius feruntur, nec opportune propinata a Natura respuuntur.

Actus

Actus vero applicationis ac assumptionis potus electi, ea legum observantia dirigatur, ut nec impetuose, nec nimis confertim faucibus sitientis, ac liquidum appetentis infundatur ac ingeratur, ne vel mole sua ac pondere ventriculum aggraves, præter modum distendat, ac in functionis suæ exercitio turbet; vel subitanea quadam inducta ac excitata mutatione, alterationeque partium C. H. certa qualitate præditarum, in aliam ab hac plane discrepantem, innumeris oboriundis morbis anfa detur, morsque inopina adducatur; sed potius paulatim ac sæpius bibatur, & eo ordine a Natura efflagitata copia corpori porrigatur. Quæ major minorve jam erit, pro diversa constitutione conditionum causarum p. 20. indicatarum. Si enim status ibidem descriptus occurrat, largiori potus dosi opus est; si contrarius eveniat, minor sufficere potest; vel liquidi, pro abigenda, supprimenda ac restringenda Siti assumti, prout magis ad naturam aquæ simplicis frigidæ accedit, vel ab ea recedit; prioris ordinis effectum expeditiorem, posteriori præstabit ac exseret.

Qui celerem ac repentinam Sitis obreptionem a corpore depellere contendit, ut actionum quarumcunque semel susceptarum exercitium, sine ejus subitaneo superventu, longiore temporis cursu continuare, & diutius protendere possit, liquida naturalia, ad oris & faucium cava humectanda advecta, sedulo conservet, nec intempestiva expuitione projiciat, sed utilissimos hos C. H. humores deglutiatur, ut, nova facta circulatione, loca hæc iterum alluere ac reficere queant. Sic enim ductu Naturæ vehimur, & exemplis aliorum animalium docemur. Nam bruta, licet demisso incedant capite, humorem ad os & fauces allatum nunquam rejiciunt, sed potius deglutiunt. Et infantes eum non exscreant, verum nobile hoc liquidum intra corpus suum retinent. Præterea partium C. H. commotiones, actu suo notabile dispendium liquidorum madefacientium invehentes, eo sub corporis habitu Sitim suscipiendo jam proximo, nunquam instituantur; sed assumtis edulis, jusculis, vel decoctis molliibus, tenuibus, humidis, aquosis, facile meabilibus sic præpare-

paretur, ut humida irrigantia, reficientia præsto ac præsentia sint, quæ desiderium potus commode a corpore arcerere possunt. Si sub ipso harum exercitationum actu, ea oriindantur & manducentur, quæ & blande humorem salivalem alliciunt, & citam dissipationem impediunt, qualia v. gr. sunt: arborum folia viridescencia, rotulæ leniter apophlegmatizantes & simul refrigerantes, v. gr. ex succo berberum confectæ; vel in ore teneatur ac circumvolvatur globulus quidam plumbeus, aut frustulum crystalli montanæ, Sitis maximam sui retardationem capere potest. Os tandem claudere, tacere, auram frigidam introducere, ut Hippocraticum consilium *Lib. VI. Sect. III. Popular.* traditum ac commendatum, *multum ad non sitire faciunt.*

T A N T U M.

CHRISTIANUS CRAMERUS, J. C.

Fratrī suo Carissimo

GUILIELMO CRAMERO,

Medicinæ Doctorando

S. P. D.

Cum Litteræ Tuæ, Frater Carissime, nuper gratum mihi adferrent nuntium, Te Doctoris Medicinæ honoribus mox, mox augendum esse, inter varias de Te cogitationes, mente mea, singulares fortunæ Tuæ vicissitudines admirante, ad primam usque Tuam longius respiciebam infantiam. Recordabar namque diei natalis Tui, qui, discrepante fortuna, Tibi initium, Genetrici vero Tuæ, inevitabili necessitatis lege, finem vivendi adtulit: recordabar insuper defuncti Parentis nostri, ex cujus funere inopinato, & vulnus grave, & aliquandiu confusum studiorum Tuorum impedimentum adolescens adhuc tunc temporis retulisti: recordabar etiam tumulo jam obruti Fratris natu majoris nostri, quondam Ecclesiæ Schiffenburgen-sis curam gerentis, quem Tibi inter externos tunc jam degenti, studiorum subsidia procuraturum, pollice-
baris,

baris, & ita recordabar illius, ut simul me solarer,
extincto illo, Te adhuc gloriae paternae superstitem es-
se. Animum meum in his, multisque aliis expen-
dendis defixum, mira providentiae Divinae occupabat
veneratio: intelligebam quippe ex firmissimo illo, quod
Tuum mihi statuebat exemplum, documento, fata
nostra non caeca & improvida ferri, sed Deum circum-
spectum sapientemque moderatorem, cunctis rebus, o-
mnique fortunae nostrae adesse. Uti jam Deum semper
rerum Tuarum diligentem rectorem, Frater Carissime,
expertus es, ita precor, ut, favente Deo Optimo,
ulterius quae suscipis, quaeque suscipies, prospere op-
tateque Tibi eveniant. Dabantur Regiomonti Bo-
russorum, Idibus Septembris, A. O. R. CIOIOCCXXIII.

